Justine Isserles

CORRIGENDUM FOR THE ARTICLE TYPOLOGY AND USE OF MEDIEVAL HEBREW LITURGICAL FRAGMENTS OF NORTHERN EUROPE AND ITALY FROM THE 'BOOKS WITHIN BOOKS' DATABASE

This small amendment concerns the content of footnote 59 on page 409 of a recently published article,¹ which describes an interlinear note found on one of the 50 fragments of a late-13th century mahzor according to the French rite from the State Archives in Pesaro, Italy. This scribal note is written in a small module bookhand script, located on the right – hand side of the page, preceding a *piyyut* recited on the 8th day of Passover. The text is the following: הרוצה לומר הרוצה לומר (One should say this addition from my Master, the Sage R. Joseph son of R. Yehiel of Paris, may his soul rest in Eden).

Contrarily to the erroneous suggestion in the footnote of the article, the scribe is indeed

¹ See J. ISSERLES, *Typology and Use of Medieval Hebrew Liturgical Fragments of Northern Europe and Italy from the 'Books Within Books' Database*, «Materia Giudaica» XXIII (2018), pp. 407-424.

² Many thanks to Simha Emanuel of the Hebrew University, Jerusalem, for calling to my attention the correct identity of the author of this *piyyut*. For more information on R. Yehiel's son, Joseph, see S. EMANUEL, R. Yehiel of Paris: His Biography and Affinity to Eretz Israel (Hebrew), «Shalem» 8 (2008), pp. 86-99. Furthermore, it is important to rectify that R. Yehiel did not die in Acco in 1268 as stated in the article, but back in France, some years after his attempted trip to the land of Israel in 1257 (see p. 93). According to his son-in-law R. Isaac of Corbeil (died 1280, author of the Sefer Mitsvot Oatan). R. Yehiel died on the 12th Nissan, three days before the beginning of Passover, a year when the eve of Passover fell on the sabbath. This rare calendrical synchronicity occurred during the beginning of the second half of the 13th century, only in 1260 and in 1264 and thus enables to pinpoint a more accurate time-span of R. Yehiel's death (see p. 94).

³ The faded abbreviation of \mathcal{L}^{ν} at the end of the interlinear note was not seen by the authors of the

referring to Joseph ben Yehiel, son of Yehiel ben Joseph of Paris, the celebrated 13th century French Talmudist and Tossafist.² Furthermore, the *piyyut* in question also bears Joseph's name in acrostics, highlighted by a diagonal set of dots (see image attached). Moreover, the abbreviation of $\chi^{r}\chi$ (*Nišmato 'eden*) at the end of the interlinear note,³ indicates that Joseph ben Yehiel had already passed when the *mahzor* was written, probably sometime in the late 13th century, according to codicological and palaeographical data.

As stated in a source, R. Joseph was R. Yehiel's eldest son and a highly respected rabbi and scholar in his own right.⁴ Although nothing is known of R. Joseph other than his *aliyah* to the land of Israel.⁵ the presence of this unique

descriptive catalogue of the Pesaro fragments. Consequently, not only did they believe that the *piyyut* was attributed to R. Yehiel instead of his son Joseph, but that the Pesaro *mahzor* was written during the former's lifetime. See H.M. SERMONETA and P.F. FU-MAGALLI, *Manoscritti ebraici nell' Archivio di Stato di Pesaro*. *Catalogo con riproduzione del Mahazor francese di Pesaro*, Ministero per i beni e le attività culturali, Rome 2002, p. 105.

⁴ Other than the interlinear note, which clearly identifies R. Joseph as a *hakham* (a Sage), an Ashkenazi 14th century manuscript of *Qitsur Sefer Mitsvot Gadol* by Abraham ben Ephraim, gives evidence that R. Joseph was not only R. Yeḥiel's firstborn but that he bore the title of Rabbi, preceding his name. See Paris, Bibliothèque nationale, MS hébreu 392, fol. 17v, entry 50 (right col., lines 2-4): «... And I the young who is writing, I saw that my Master R. Yeḥiel was instructing his son R. Joseph, his firstborn, and R. Samuel, his brother (R. Yeḥiel's) who is firstborn, and he instructed the Gaon ...» (יאל מצוה לבנו הר' יוסף בנו ...ואניר, הבעיר הכותב ראיתי למורי הר' יחיאל מצוה לבנו הר' יוסף בנו) הצעיר הכותב ראיתי למורי הר' שמואל אחיו שהוא בכור ומצוה הגאון... isee EMANUEL, cit., p. 87, n. 5.

⁵ See EMANUEL, cit., p. 88, n. 10.

piyyut found in two extant mahzorim following the north French rite,⁶ as well as in this newly discovered fragment (P.II.8, f.1v) from the Pesaro mahzor, is a small yet substantial witness to R. Joseph ben Yehiel's spiritual and intellectual scholarship. Justine Isserles Associate researcher, EPHE-SAPRAT (Paris) e-mail: jisserles26@gmail.com

iers fairformight ars adut forces שוינו נכליוותך להטעייור בייתה לחלקר ולכי ושועי We have a law as to רכטוור עון לעבהט כיון יפרי נגיונציוהי יושוני דהיעיישטיט Eduin data lentres בתר הויעתיקים עצה וועה משוריט הין ילהמית עובו realized of concept cuming armanation יהוריש יישומרך מכייויית נשעים נחיי de lo marte anes (There is a subsection of the section of the Ser יר מוכיטעיוישמעלי שיר Condition Minus יוותת מוופרכים וכיסים ם לפיאים ייי מלך ועודים ביוף 1.0 3m or the second states of the triu trust upt יוולך קוויו י בהיק כפבי ויבלוס ל other won contro dias הויניתנטמקטיים נות יכוי כפוווה gets crifthanich וירופה ושרי ויסיה היינה ליותי תופתתו כוהיין וזן מויי החי ign by orbon as in. טובעוועאו פומוסיט Raman all all i wight n'i apr 0*0*0585 AV1 04554 כקות יוש הויסים שנתיטעיוויע גוניות טווע. יו עניים וההרוםייוי בהמטי סישמבור קבין טליויו ההוניה בגריותנוהחי טונה ומיובה מיוכה Alterative miles יה ונהר והפהולשונע וועכרות כיר יועיה שכער 1120 the constant וני כסגן והיוטכים ינהלם ביתיול בינבים ובטכיות יוו יש יו שיי הלשו עליע por notion בעי העו החטונים פטור בנגיים וכניות ווושיביהידים כות וויגיו יוהי א כוולול רעוניט ווומים ועם יויכוויי ועייי באייטי ביויש וולפורות יותקו לתו קובים 12933 טכועים גולי יהכים כיוט הלהוו כישווי זיהווים כענוי וה לנחות ויוין טיטוי לידה תוכחה דיוכים כוו ק נחיכים כשונשיו יוינייול בוטשור ויזיות כ הכן וכתלו וייתכי היוחים כעות ועוי ביתרהיוחייתר מ והקייכערים וביו הכווותי ינען ויכוויושה כים סוף קב mosny ווווווואן עדו עווי מייום מייום מייום מייום ין כדווות ריווך ווים וחיון יון ייועו תהוווות יסטו אייושר פעמור יוש נעין וה הייה היס ייוה וטושון ייר יסטת ans on in omus שומו יר לפה וניולורי 0 iemplanto wardy כן ייזרידי ממורים ותטטכיהווימיה ייורויניפויחיני כדעת וויסיים הומטת יעויפוישל כעני ים ענן לשבטייה ווכילה פוו.שוותר בוויןתה שלות ז לנהלשות נחויה שלים נית זור שיוויותר יוהים וה מוצרה הידגוריב הנעוו no lo fendion שורי הוייכס כולורים. tast more week היום טולה יצוות כומנו שיון כנייעקכויוקף פלהיי בריבן וביוכת לילה יורכעה נקייוו לת פוויה נעוך ייז ורחינת יהכיויט ויכי ערי הוו גנוליירן המעלה הנתנה מיירך הומי יצעות יוה יובי יותות כמי ויעיות יוהחה גיול יו. תיווים ית שליי דגה תהום יוליתהום קיוי ליעי int states of the second 1.3117 וה היום נגויו 15 325 20

Italy, Pesaro, Archivio di Stato, P. II. 8, folio 1v, Mahzor Pesaro, late-13th century, northern France.

⁶ See London, British Library, MS Or. 2735 and Parma, Biblioteca Palatina, MS Parma 1198. These two manuscripts were used for the edition of this piyyut in Jonah Fraenkel's Mahzor le-regalim- Pessah, Jerusalem - New York 1993, pp. 408-410. See also EMANUEL, cit., p. 87, n. 6.